

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRU

SIRITE »ISTRU!« — SALJITE
PRETPLATU. — SAKUPLJAJTE
OGLASE ZA »ISTRU!« — OGLA-
SUJTE U »ISTRU!«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

LJUDJE SE OBISKUJEJO

Po dolgih letih se je odprla meja. Odprla se je tista meja, ki je tako dolgo tako teško ločila družine in jim ni dopuščala niti da bi si med seboj preko nje izmjenjali poglede starši in otroci, bratje in sestre. Hudo je bilo to za ene in za druge, a poleg vseh drugih težav in bridkosti povojnih let, je ta bolečina vtonila in se spremenila v vsakdanje sanje in pričakovanje nečesa novoga, kar naj bi nastopilo nepričakovano.

V teh letih teške ločitve so rastle predstave in ustvarjale so se nove lepše podobe o nekdanjih vsakdanjostih. Saj vemo: svak domač kotiček se nam je predstavil kot nekaj čudovito lepega, gmajne, kraške gmajne so se spreminjale v lepe zelene livade s paširčkami, domači domovi so se pričeli bliščati prenovljeni v soncu, cvetlice, ki smo jih vsadili pred odhodom so bujno rastle in cvetele. Vse, vse se je v teh naših sanjah olepšalo. Vse žive predstave o naših nekdanjih domovih so dobile v nas popolnoma novo podobu. In tudi naši dragi, ki smo jih zapustili, so o nas sanjali isto. Predstavljali so si nas kot mlade, zdrave, polne smeha, kot so nas bili vajeni in še bolj ali vsaj take, kot smo bili ob slovom pred petimi, desetimi in već leti.

Tako so nam tekla leta. Eno za drugim. Malo veselega je vsak zase doživljal v tem času, a mnogo, mnogo jih je bilo med nami, ki so doživljal največje tragedije, kar si jih moramo zamisliti. Ostali pa smo sanjali vsak zase, vsak po svoje, starši o otrocih, otroci o bratih in sestrah, o starših, o svojih mladih dneh, ko so bili še doma...

Nič več kot tri ure je bilo z avtom do doma. Samo tri ure, za katere je bilo treba čakati deset let. Človeku je vedno tesno, ko pričakuje, da se bo pred njim odprlo nekaj novoga, nekaj tako željenega. Zdad, zdad se bo odprla tista slika, ki sem jo sanjal deset let...

Toda nič ni tistega, kar se je v sanjah tako lepo razvijalo in vcepilo v kri in meso. Resnična slika je popolnoma slišana. Najraje bi v prvem trenutku zaprl oči in zbežal nazaj in si raje sam zase še dalje ustvarjal sliko vsega, kar mi je bilo najdražje. Toda pred mano leži kraška zemlja vsa izmalničena; zidovi prevlečeni z nekimi tujimi napisima, nekdanje lepe ceste polite z nekim smradom. Gmajno je zajel ogenj in v celoti izpopolnjuje vso puščobo. Ljudje, nekdanji polni smeha in pesmi, so nosili jasen izraz zatrite bolečine ni v grlu zadušene besede in pesmi. V gostilni je prepevalo nekaj fantov pesmi in mešali so domače s tujimi. To so oni, ki so prišli ravnokar z vojašnic. Ponosni govore, da so jih vsi poslušali, ko so zapeli slovensko pesem, a si ne morejo kaj, da ne bi v domači gostilni pomešali med domače pesmi še tuje. Nič zato, če so z iste gostilne morali pred toliko in toliko leti radi domače pesmi njih tovariši na težko pot.

Avto je brzel nazaj preko meje. Večina potnikov je zrla nemo prede, vsak s svojimi težkimi mislimi. Ob pogledih smo čutili, da mislimo vsi isto in zdrznili smo se. Le del je imel opravka z vsakdanjostmi, ne meneč se za vse, ne čuteč ničesar. Pred seboj so imeli ti le eno skrb, kako bodo prenesli brez nesreče preko meje vino, dežnike in nogavice. Da! Za take bi lahko že preje odprli mejo in ni bilo treba čakati na te ugodnosti deset let. Zdi se mi, da bi moral po vseh težkih povojnih letih vsak Slovenec brez izjeme, imeti pred seboj pač kako večjo misel in skrb, kakor to, kako bo spil preko meje čim več vina in pritihtapolitika ali nogavice. Ni to nikaka sentimentalnost. Človek, ki obiskuje življenja polnega človeka v celici smrti, ne bi smel imeti pred seboj takih vsakdanjosti.

— šk —

Slovenski priimki

Trst, april 1938. V zadnjem času je prejel neki domačin v Podragi pri Vipavi dekret, da si mora izpremeniti priimek iz »Furlan« v »Furlani«. Podoben dekret je dobil tudi tamošnji župnik.

Šta traže Sudetski Nijemci

Sudetski Nijemci u Čehoslovačkoj su iza anšlusa u centru pažnje političkoga svijeta u Evropi: jer Čehoslovačka, baš obzirom na Sudetske Nijemce i Hitlera, danas je najneuralgičnija tačka u Srednjoj Evropi. Iza anšlusa su Sudetski Nijemci, koje u glavnom predvodi nacionalsocijalista Henlein, postavili niz zahtjeva, a s time u vezi je došlo do raznih političkih izjava i akcija. Tako je u nedjelju u Karlovim Varima formulirao Henlein zahtjeve sudetskih Nijemaca ovako: Dodje li do mirnog razvoja u Čehoslovačkoj državi, valja po uvjerenju sudetskih Nijemaca stvoriti ovaj državni i pravni poredak: 1) Uspostava potpune ravnopravnosti i jednakosti njemačke narodne grupe s češkim narodom. 2) Priznanje narodne grupe sudetskih Nijemaca pravnom osobom, za očuvanje toga ravnopravnog položaja u državi. 3) Ustanovljenje i priznanje područja njemačkih naselja. 4) Stvaranje nie-

mačke samouprave na području njemačkih naselja, u svim granama javnoga života, ukoliko se radi o interesima i stvarima njemačke narodne grupe. 5) Stvaranje zakonskih zaštitnih odredaba za one državljane, koji žive izvan zatvorenih područja svoje narodnosti. 6) Uklanjanje nepravdi, koje su sudetskim Nijemcima nanesele od godine 1918. te naknada svih šteta, što su ih oni zbog tih nepravdi pretrpjeli. 7) Priznavanje i provedba temeljnog načela: na njemačkom području funkcioneri Nijemci. 8) Potpuna sloboda ispovijedanja pripadnosti njemačkome narodu te potpuna sloboda ispovijedanja njemačkih nazora o svijetu. — Henlein je dodao, da bi s obzirom na naznoviji razvoj u unutrašnjoj i vanjskoj politici, te s obzirom na povećanu snagu i vrijednost sudet. Nijemaca, mogao svoje zahtjeve još proširiti, ali on to ne čini, kako bi cijelome svijetu pružio dokaz, da su sudetski Nijemci pripravnici ograniča-

vaniem svojih zahtjeva pridonijeti održanju i učvršćenju mira.

Cijela češka štampa komentira taj govor i podvlači da bi ispunjenje tih zahtjeva značilo stvaranje države u državi, a socijalističke »Rany Novini« priznaju doduše da je potrebno rješenje nacionalnog pitanja u Čehoslovačkoj, ali ujedno izjavljuju, da Henleinov govor ne znači nikakav prinos tom rješenju, jer on hoće više nego ravnopravnost, hoće prevlast Nijemaca u Čehoslovačkoj državi. Henlein traži osnivanje države u državi, a to mu ne bi dopustili ni Zulukaferi.

»Narodny Listi« piše, da će sudetski Nijemci morati prilagoditi svoje zahtjeve životnim interesima Čehoslovačke.

»Pravo Lydu« konstatira, da Henleinovi zahtjevi stvarno predstavljaju volju sudetskih Nijemaca da dodju do hegemonije u Čehoslovačkoj. Te zahtjeve nije moguće usvojiti.

HITLER SE ODREKAO JUŽNOG TIROLA

i nema ništa protiv njegove deracionalizacije — kaže senator Tolomei

Listovi u Južnom Tirolu, talijanski »La Provincia di Bolzano« i njemački »Bozener Alpenzeitung« objavljuju članak famoznog senatora Tolomeia. Tu Tolomei opisuje jedan svoj posjet kod Hitlera u Münchenu 1928. godine. Tolomei je tada otišao Hitleru da s njime raspravi pitanje Nijemaca u Južnom Tirolu. Razgovoru je bio prisutan i talijanski konzul u tome gradu. Tolomei tvrdi da je Hitler ne samo obećao, već da se tipičnim njemačkim energičnim izrazima zakleo da će se potpunoma dezinteresirati za sudbinu Nijemaca u Južnom Tirolu, pa ne samo to, već da se neće nikako opirati niti denacionalizaciji Južnog Tirola.

Taj članak senatora Tolomeia izazvan je otkrićem jednog dokumenta u arhivi bivšeg austrijskog kancelara Schuschnigga u kojem navodno Hitler upućuje nove direktive nacistima u talijanskom Južnom Tirolu kako imaju postupiti iza pripojenja Austrije Njemačkoj.

Dnevnik talijanskih emigranata u Francuskoj, pariški »La Voce degli Italiani« tvrdi da Nijemci u Južnom Tirolu već postupaju po tim direktivama. Svuda se nailazi na Hitlerove slike, na kukaste križeve, a ima mnogo Nijemaca, inače talijanskih državljana, koji ostentativno nose u zapućku nacionalsocijalističku značku. Osim toga, kaže taj list, svakog dana dolazi do njemačkih manifestacija prikrivenih raznim zabavama.

Talijanski listovi najavljuju posjet talijanskog prijestolonasljednika Južnom Tirolu početkom juna. Tom zgodom će otkriti spomenik u Meranu alpinima i održati će se velike vojna smotra. List smatra da se to radi s namjerom da se Hitleru i Nijemcima iz Južnog Tirola, a naročito Talijanima pokaže kako Italija stoji čvrsto na Brenneru i kako se podnipošto ne misli odreći ni svoje politike u Južnom Tirolu, a još manje Južnog Tirola.

MUSSOLINIJEV PLAN O MIRU U EVROPI

FRANCUSKA BI MORALA NAPUSTITI ČEHOSLOVAČKU, A NJEMAČKOJ TREBA DOPUSTITI DA RJEŠAVA POLOŽAJ SVOJIH MANJINA U DRUGIM DRŽAVAMA

Talijanski listovi pišu posljednjih dana u vezi sa englesko-talijanskim sporazumom kao i sa tal.-francuskim pregovorima i akcijom Sudetskih Nijemaca u Čehoslovačkoj, da Mussolini namjera-va poduzeti krajnje napore da spasi Evropu, pa zato priprema plan kojim bi se imao garantirati mir u Evropi za 20 godina. Prema tom planu imao bi biti ostvaren sporazum između Italije, Velike Britanije, Francuske i Njemačke i

njime bi se odstranili svi međunarodni sukobi i trvenja te bi predstavljao obnovu četvornog pakta. Kao prvi uvod u obnovu sporazuma Francuske i Njemačke, Francuska bi se morala odreći bilo kakve intervencije u sukobu između Njemačke i bilo koje države na istoku Evrope. U vezi s tim Njemačkoj bi se imalo dopustiti da na pravednoj bazi riješi položaj svojih manjina u drugim državama srednje Evrope.

LIST V SLOVENSKEM JEZIKU

Gorica, april 1938. 1. aprila je izšla prva številka že tako dolgo napovedanega nabožnega lističa v slovenskem jeziku. Ki ga izdajajo italijanski patri s Svete Gore pri Gorici. List nosi podnaslov »Mesečnik Svetogorskega Svetišča«, odgovorni urednik mu je p. Guglielmo Endrizzi. Pri sanjanju lista pa so očitno sodelovali tudi slovenski duhovniki. Naslov uredništva in uprave je »Convento Monte Santo«. Tiskal se je novi mesečnik pri L. Lucchesiju (nekdanjemu Lukežiču) v Gorici. List obsega samo štiri strani in ima format dnevnika ali tednika, nikakor pa mesečnika.

V uvodniku »Kaj hoče biti to skromno glasilo« se list sam proglašja za »svetogorski zvon«. »Zvonil bo, klical in vabil vse brate od blizu in daleč na božjo pot k svetogorski kraljici, kjer se bodo obhajale največje slovesnosti, kar jih je zabeležila zgodovina naše dežele. Skrbel bo, da se naše ljudstvo izkaže kot vreden potomec tistega ljudstva, ki se je prvo odzvalo Marijinemu povabilu in ji na Skalnici postavilo lepo svetišče. Zato bo svojim bravcem razgrnil svetogorsko zgodovino od prvih začetkov do današnjega dne«. Namen primerno so res vrinili med besedilo debelo tiskane pozive na slovensost. Ki se bodo vršili ob štiristoletnici prikazanja Matere božje na Sv. Gori. Naslovna slika pa nas poučuje, da je Mati božja govorila slovenskemu dekletu na Skalnici v pravi

cerkveni latinščini. V posebnem člankiču je rečeno, da »ima ta list zgodovinski pomen!«.

Mi smo samo radovedni, kako bo list opisal prihod sedanjih patrov, ki so začeli izdajati list, v svetogorski samostan. Čitateljem naj še povemo, da je skoro vsa druga stran posvečena velikemu prijatelju goriških in tržaških Slovencev goriškemu nadškofu in administratorju tržaško-koprške škofije Karlu Margottiju ter generalnemu predstojniku frančiškanskega reda p. Leonardu Mariji Belloju, kateri je v korist katoliške cerkve in vernikov vse prejšnje slovenske frančiškane v Julijski Krajinii nadomestil z italijanskimi.

VATIKAN PROTIV RASIZMA

»Osservatore Romano« donosi jedan natpis potpisan od direktora ovog vaticanskog organa grofa Dalla Torre, koji protestira protiv širenja njemačkih rasističkih ideja u Italiji, a naročito protiv članka koji je izišao u jednom velikom rimskom listu pod naslovom »Hitler« i u kome se proslavlja rasna teorija. Prema pisanju ovog lista ova teorija protivi se kršćanskoj, fašističkoj talijanskoj patriotskoj ideologiji.

GOSPODARSKA KRIZA

Sv. Križ pri Trstu, april 1938. — Kot smo že večkrat poročali, je gospodarska kriza v gornji tržaški okolici posebno zadela našo vas, radi pomanjkanja dela v nabrežinskih kamnolomih, ker izvzemši par malih izjem so vsa kamnoseška podjetja, kakor Cava Romana, Caharija in drugi, ki so dajala zaslužek tisočim, popolnoma ustavile delo. Nadalje smo imeli »sedem suhih let« v naših vinogradih in naši ribiči na morju. Mnogi, ki so se v onih dobrih letih zadolžili, niso mogli plačevati svojih dolgov, tako da je marsikateri grunt šel na boben. Do sedaj so vsa ta izdružena posestva ražen par izjem ostala še v naših rokah. Ta huda gospodarska kriza pri nas je tudi vzrok razpusta in likvidacije naše posojilnice, ki sta jo ustanovila v pomoč malemu kmetu in delavcu — pok. Dr. Krek in še živeči domači župnik Andrej Furlan ravno pred 30 leti. Pred desetimi leti je bila še ena najboljših združnih zavodov v tržaški okolici, potem pa je radi gospodarske krize zašla v tak položaj, da je nadzorna oblast odredila njeno likvidacijo, ki jo bo vodil z vso brezobzirnostjo kakor je že izjavil likvidacijski komisar, neki tržaški profesor dr. Palutan.

Tako je torej prenehal delovanje združni zavod, ki sta ga gori omenjena ustanovila v tako plemenit namen.

OBISK V SV. KRIŽU

Sv. Križ pri Trstu, april 1938. — Pred časom je bil v tukajšnjem fašju obisk odposlanca pokr. tajnika v Trstu. V našem direktoriju fašja sedi poleg drugih tudi neka Jakob Tence, uslužbenec v prosti lukvi v Trstu. Ta se je pritožil odposlancu, da neka skupina — mislil je na cerkveni pevski zbor, — vse preveč prepeva slovenske pesmi po gostilnah in s tem moti ostale goste! Prosil ga je za primerne ukrepe, da bi naša lepa pesem, ki nas edina še včasih potolaži v teh težkih časih, prenehala.

MJERE OPREZA

Matulje, aprila 1938. Duž čitave jugoslovensko-talijanske granice došlo je veliko pojačanje talijanskih karabinjera, financa i fašista. Poostrena je pažnja nad »sumnjivim« ljudima, a naročito se vrši paska nad ljudima koji prelaze granicu sa jugoslovenske strane, kako nad onima koji dolaze sa pograničnim kartama, a tako isto i nad onima koji dolaze sa redovnim putnim ispravama. Na svakih 20 koraka po svim cestama i putnim prelazima nalaze se po dvojica organa javne sigurnosti. Ispituju kod domačeg stanovništva točno ko sve stanuje kod njih. Bez posebnog prethodnog odobrenja ne smije nitko nikoga da primi na stanovanje.

Nadalje, uvedene su zasebne legitimacije, te nitko prije nego istu dobije ne smije nikuda od kuće da kreće, te je na taj način sasvim onemogućeno našim ljudima obradnjavanje svoga zemljišta. Narod je u ogromnom broju navalio k općini, da može čim prije dobiti te nove legitimacije. Tu se opet događaju nezgode i opet na teret naših općinara. Općina je utrosila sve tiskalice, a narod mora da čeka i proklinje takovo stanje, jer ne može da obradjuje svoje zemlje. Gostionice se moraju zatvarati već u 9 sati. Sastajanje na ulicama je zabranjeno. Ljudi moraju biti vrlo oprezni, jer inače lako stradaju. Tako su ovih dana uhapsili dva naša mladića i to Mahulja Franju i jednog njegovog drugu, jer su bili poslile 9 sati vani, i odveli ih u Trst.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Propadanje mljekarske zadruga u Hrušici

Hrušica, aprila 1938. — Prije rata je naša Mljekarska zadruga bila jedna od najjačih, a i kasnije, sve dok je bila u rukama naših ljudi, ali od kada zadrugu vode ljudi, koji imaju svoje posebne interese, zadruga propada. Jer narod je izgubio povjerenje u zadrugu, budući da se novac za prodano mlijeko neredito isplaćuje zadrugarima, a osim toga se najprije obustavi novac za razne takse i za razne članarine mnogih organizacija u koje zadrugarji nisu nikada pristupili i od kojih nemaju nikakove koristi.

Prije je u našu zadrugu dolazilo na desetke hektolitara mlijeka svakoga dana i dva puta dnevno se to mlijeko vozilo u Trst, a danas nema niti trećinu toga prometa.

Osim toga je i krava sve manje, jer su ljudi prisiljeni prodavati krave da plate porez i razne druge dace.

Zopet smrtna nesreća zaradi granat

Trst, april 1938. Komaj smo se odahnili od neprestanih nesreća u vojnim strelivom, že smo za praznike imeli kar nenavadno številne nesreće, ki so zahtevale tudi smrtno žrtve, med tem ko bodo drugi ostali invalidi brez rok in nog, pokvarjeni za celo življenje. Koliko je že takih na Goriškem in drugod? Nič ne pomagajo vsa prizadevanja oblasti. Nekaj so res krivi tudi otroci zaradi nepredvidnosti, a drugi si iščejo v tem svoj vsakdanji kruh. Kjer je tekla vojna črta in kjer je bila dolga leta pozicijska vojna, tu sedaj še vedno neprenehoma kopljejo tudi po nekaj metrov globoko, kakor da bi bil kak rudnik. Železo je zaradi avtarkije sedaj postalo zopet drago in zato še vedno mnoge privlači iskanje vnožnega razstreliva.

Dne 22. aprila se je baje zaradi nepredvidnosti zgodila smrtna nesreća na vnožni hriba Vodice pri Sv. Gori. Žrtve eksplozije so postali iskalci starega železa Alojz Mervič, star 21 let in Albin Rijavec, star 18 let, oba iz Ozeljana. Naša sta veliko granato, ki sta jo hotela premakniti. Eksplozija je oba strašno razmesarila. Spravili so ju v goriško bolnico, kjer je Mervič kmalu na to umrl zaradi ran v spodnjem delu telesa in ker mu je odrgalo nogo. Rijavcu je granata zlomila nogo in mu zadala več ran po vsem telesu. Zdraviti se bo moral, ako ne nastopijo komplikacije, okrog 60 dni.

Druga nesreća se je zgodila v Ajdovščini, kjer je granata težko ranila Alojza Godino, starega 41 let.

Tretja nesreća se je zgodila v Bovcu. Ko je 47 letni Kraus Anton hotel odpreti granato, je nastala eksplozija, ki mu je odnesla levo nogo in povzročila številne rane po vsem telesu. Prepeljali so ga v goriško bolnišnico, kjer bo moral ostati dolgo časa.

Četrta nesreća se je zgodila zopet v goriški okolici. Ko so se otroci igrali z najdeno granato, je na nenadoma počila in težko ranila 7 letnega Gvida Ušaja in 10 letnega Brumata Fulvija.

Pri peti nesreći je postal žrtev 21 letni Jožef Mozetič, ki je zaradi eksplozije dobil hude poškodbe na rokah in obrazu. Ker je izgubil mnogo krvi dvojmo, da bi ga mogli rešiti.

SMRTNA KOSA

Sv. Križ pri Trstu, april 1938. — Vrste naših izseljencev, ki jih je čez 300 razkropljenih po širnem svetu, se redčijo. V daljni Argentini je smrt strla že peto mlado življenje: 28letnega Justa Bogatec, v Franciji že drugega družinskega očeta, v Skoplju pa lepo Sonjo Sedmakovo še v cvetočih letih. Doma pa je po dolgem bolehanju umrl 26letni Emil Košuta. Zavrtna jetika, ki si jo je nakopal v abesinski vojni, mu je uničila mlado življenje. V bolnišnico je bil sprejet po dolgih prošnjah šele takrat, ko je bilo za vsako pomoč že prepozno.

Med temi žalostnimi dogodki živimo naše borno življenje in koljeno usodo.

NIČ SE NI IZPREMENILO

Trst, april 1938. — Ob obletnici spoznanja z Italijo, ko je grof Ciano kot zastopnik italijanske države slovesno obljubil, da bo italijanska vlada dala potrebna navodila, da se bo smel neovirano zopet rabiti naš jezik v cerkvi, prihajajo od najrazličnejših krajev vesti, ki pričajo, da se ni v tem pogledu prav nič izpremenilo, obratno, da so se prilike celo marsikje le boostirile.

»Nulla osta« župnicima

Pazin, aprila 1938. Nije tome davno, da je bio raspisan natječaj za župe u Tinjanu i Trvižu. Za te župe natječali su se ondajšnji naši hrvatski svećenici. Sada doznajemo, da im više vlasti nisu htjele dati dozvolu ili, kako se ovdje kaže »nulla osta«, pa radi toga nisu imenovani župnicima.

Dva izleta Idrijčanov v rojstni kraj

Idrija, aprila 1938. — (Agis). — Na Jožefovo in za velikonočne praznike so skupine Idrijčanov obiskale rojstni kraj, kjer so bili seveda prisrčno sprejeti. Bilo je med njimi brez dvoma tudi takih, ki že desetletja niso videli svojcev. Zato nič čudnega, če je bil sprejem tako navdušen in se je k prihodu velikih avtobusov zbralo staro in mlado, malone vse mesto, tako da so idrijski javni organi določili zadnji moment čisto drugo pristajalište avtobusov, kot pa je bilo prvotno določeno. Dočim je na Jožefovo poteklo vse lepo in so se izletniki po dveh dneh, ki so jih preživeli doma v družbi svojcev, vrnili vsi zadovoljni, se je ob velikonočnem obisku pripetilo nekaj neljubega.

Smrt u Pomeru

Pomer, april 1938. — Nemila smrt je pokosila u 36 godini života Fumu Cukon-Kovačevu iz Pomeru, ženu našeg emigranta i industrijalca gosp. Jakova Rakića u Splitu. Pokojnica je došla iz Splita, da se podvrgne operaciji. Operirana je bila u Rovinju, te je prvi mjesec iza operacije izgledalo, da će preboljeti. Ali je na pokojnicu navalio silni kašalj, koji ni medicinskim sredstvima nije mogao biti zaustavljen i kašljanjem se je prekinula nit zaživete rane. Pokojnica je nekoliko sati prije nego je nastupila smrt bila prevrežena kolima za spasavanje u Pomer i ovdje umrla. Koliko je bila ugledna ona i naš rodoljub gosp. Rakić pokazao je veličanstveni sprovod.

Pokojna Fuma ostavlja supruga i kćer Darinku, učenicu 5 razreda realke u Splitu. Duboko smo dirnuti smrću pokojnice, pa našemu suseljanu gosp. Rakiću i njegovoj maloj izrazujemo naše iskreno saučestće.

Propaganda za marvogojstvo

Rijeka, aprila 1938. — U cijeloj pokrajini vrši se velika propaganda za podizanje marvogojstva, a naročito za uzgoj dobrih krava muzara. Međutim će se vrlo teško moći doći i na ono stanje, koje je bilo prije, budući da je narod tako osiromašen da mu je teško sudjelovati u bilo kakvoj akciji ekonomske prirode. S druge strane su mnogi i mnogi seljaci bili prisiljeni da prodaju marvu, kako bi mogli platiti porez i upisati razne zajmove.

Da se vodi drukčiju gospodarsku politiku prema seljaku u našim krajevima, ne bi trebale ovakove akcije vlasti, već bi si narod sam pomogao onako kako mu je najpobitačnije. Ne može se, na pr. propagirati podizanje marvogojstva, ako cijeli ekonomski sistem ide za tim da seljaka osiromaši. Krave se ne hrane lijepim frazama i novinskim člancima, a seljaci ih ne drže radi toga, što to drže ovaj ili onaj veliki gospodin, već ih drže onda ako postoje za to uvjeti i ako im se taj rad isplaćuje.

»DANUBIUS« RADI

Rijeka, aprila 1938. Rijeko brodogradilište »Danubius« je ponovo oživjelo i u njemu radi sada opet oko 1.500 radnika. Sada se vrše radovi za račun republike Argentine, koja je poručila kod talijanske vlade veći broj torpeda razarača. Interesantan je način na koji se služe nadležni upravni faktori riječkog brodogradilišta, a da mogu da se održe i da i njihova brodogradilišta dobiju poručbine za radove prema razmjeru drugih brodogradilišta u Italiji.

Svojevremeno, a nakon učestalih otpuštanja radnika iz posla, bila je sama uprava brodogradilišta po svojim članovima indirektno uputila radnike da protestiraju protiv takvog postupka same uprave brodogradilišta. Na temelju toga bili su radnici unutar samog brodogradilišta održali jedan povjerljivi protestni sastanak na kojem su energično protestirali protiv uprave brodogradilišta radi otpuštanja radnika. Tim povodom bila je upućena u Rim jedna specijalna delegacija same uprave brodogradilišta, gdje je na nadležnom mjestu točno obrazložila opravdane zahtjeve i tobožnje proteste samih radnika brodogradilišta »Danubius«.

Na temelju takvih okolnosti dobilo je barem za sada brodogradilište razmjer poručbina prema ostalim brodogradilištima u Italiji.

KURTOAZIJA

Sušak, 11 aprila 1938. Danas poslije podne posjetila su tri člana — delegati društva Federacije marinara iz susjedne Rijeke mjesno udruženje Jadranske straže. Delegaciju je predvodio pomorski kapetan g. Senis (Seneković). Primio ih je sekretar i upravitelj g. Aleksandar Latković, koji im je uslužno pokazao čitave prostorije novog Jadranske straže. Oni su izjavili svoje divljenje i zadovoljstvo na tako lijepom uspjehu Jadranske straže kao i samom uređenju doma.

Razstava plemenskih bikov v Sežani

Sežana, april 1938. Dne 22. t. m. je bila v Sežani 4. razstava plemenskih bikov alpske rase, ki jo je organiziralo deželno oskrbnišvo za poljedelstvo. Razstava je imela namen pokazati kraškim kmetom prednosti in koristi alpske rase ter vzbuditi zanimanje za selekcijo. Razstavo je otvoril tržaški prefekt Rebuta. Zbranim kmetom in živinorejcem je govoril federalni tajnik Grazioli, ki povdaril pomen razstave za vso provinco in našteval vse akcije, ki so pripomogle k napredku živinoreje na Kraš in reknel da je treba še bolj pospeševati selekcijo živine, kajti baš živinoreja je največje bogastvo kraškega kmeta. Za njim je govoril prefekt Rebuta, ki je pohvalil prizadevanje živinorejcev in razstavo ter organizacijo živinorejcev. Povdaril je pomen živinoreje za tržaško pokrajino in posebno njen pomen v avtarkiji.

Novo naredbe

Pula, aprila 1938. Na uskršnji ponedeljak iza službe Božje objavljena je po starom običaju pred općinarima u mjestima puljske provincije naredba Prefektore u Puli, da svi kućevlasnici moraju 24 aprila u roku od 24 sata podnijeti izvještaj za lica koja stanuju u njihovim kućama, bili to ukučani ili najamnici. Popis lica ima da se dostavi nadležnim općinskim vlastima na posebnom formularu, kojeg imaju sami kućevlasnici nabaviti direktno kod Prefektore u Puli, uz cijenu od 2.50 lire, jer se isti u općinama ne mogu nabaviti.

Osim toga dužno je svako lice koje pripada nadležnoj općini, da se istoj u naznačenom roku javi. Svaki stanodavac dužan je nadalje u roku od 6 sati da prijavi svako strano lice, koje se kod njega nastani nadležnoj žandarmerijskoj stanici — karabinjerima.

Te su najnovije naredbe primljene sa negodovanjem, tako je u jednom mjestu pao pokrik:

»Hvala Bogu što nemam kuće!«

Zgodnja pomlad in kasna zima

Reka, aprila 1938. — (Agis). — Zgodnja pomlad je zvalila naše kmete, da so morda še predčasno posadili krompir in opravili druga dela na polju. Po lepih dnevih je pripihala mrzla burja, tu pa tam je padal sneg, pojavila se je poledica in temperatura je stalno padala. Ponekod so šli kmetje odkopavat vsajeni krompir in ugotovili, da jim je zmrznil. Tako bodo morali nekatere njive ponovno preorati in vnovič vsaditi krompir. Zaradi tega je cena krompirju izdatno poskočila. Pred kakim dobrim mesecem so prodajali krompir po 20 stotink, danes pa zahtevajo zanj že 60 stotink kilogram.

Ravno isto je s sadnim drevjem, ki je zaradi zadnjega mraza utrpelo veliko škodo. Zgodnja pomlad in topli dnevi so priklicali zelezje in cvetje, ki pa je zaradi nenadnega mraza in močne burje vse odpadlo. Tako ne bodo letos imeli naši kraji prav nobenega sadja, posebno češenj ne.

Posledice pomanjkanja vode na Baču

Ilirska Bistrica, aprila 1938. — (Agis). Vsem pivskim vasem primanjkuje vode, zlasti v poletnih mesecih. Letos pa se je suša pojavila že zelo zgodaj. Tako tudi na Baču, kjer imajo poleg privatnih vodnjakov tudi skupnega. Skupni vodnjak je obzidan in pokrit. Pred leti je občinsko oblastvo vodnjak zaprlo, izven njega je pa postavilo motorno črpalko. Ta naprava pa je funkcionirala samo ob kolavdaciji, ker so jo tik pred prihodom komisije še popravljali, potem pa menda nikoli več. Dokler imajo kmetje vodo v lastnih vodnjakih se ne zmenijo za vaškega, ko pa začena primanjkovati vode, bi se radi vsi posluževali skupnega. Večkrat so že protestirali in prosili občinsko upravo, naj jim vodnjak odpre, toda zaman. Tako je bilo tudi pred tedni ko je po dolgotrajni suši začelo povsod primanjkovati vode. Nekega večera, ko so domači fantje odhajali iz gostilne, so odšli k vodniaku in skušali vrata odpreti z nasiljem. To se jim ni posrečilo, pač pa so razbili fašistični grb nad vrati. Naslednje dneve so oblasti izvršile obsežne aretacije in preiskave. Zaslišani so bili vsi vaški in tudi okoliški mladeniči in celo možje, a krivcev niso mogli izslediti. Ker je bilo okrog razbitega grba tudi vse okrvavljeno, so iskali zlasti take, ki bi imeli kakšno svežo rano na rokah. Zagovarjati sta se morala tudi dva posestnika, ki sta imela tisto noč nočno stražo po vaši in so ju baje odvedli celo v bistrišče ali reške zapore. Vendar so morali končno vse izpustiti, ker je sum padel na dva baška fanta, ki sta izginila v naslednjih dnevih

Staracejevi pozdravi na Premu!

Prem, aprila 1938. — (Agis). — Na pustno nedeljo so pod Premom imeli fašisti veliko manifestacijo. Sklicali so vse šoloobvezne otroke in tudi druge ter nekaj občanov, da bi prisostvovali prihodu tajnika fašistične stranke reške pokrajine, ki naj bi Premu prinesel pozdrave generalnega tajnika fašistične stranke Staraceja. Ogledal si je novo občinsko pošlopje tudi od znotraj, med tem ko so nekatere skupine otrok vzklikale duceju, so druge molčale, kot tudi odrasli. Po kratkem času se je avtomobil fašističnega tajnika spet odpeljal.

Posječene vočke

Vodice, aprila 1938. — Našem bivšem seoskom starješini Ribarić Ivanu zvanom Johan posjećao je netko iz osvete preko stotinu mladih vočaka. Vlasti vode istragu, ali do sada nije još pronađen počinitelj.

Ribarić nije oblijubljen u selu, jer je on bio među prvima koji su »preokrenili barjak« ali uza sve to osudjujemo ovakvo osvećivanje, jer se na taj način ništa ne postizava, već više puta stradaju radi toga i nevini.

Drobiž

Buenos Aires. — Dne 9 aprila je umrl za jetiko v zdravilišču Santa Maria Cordoba Mirko Rudež iz Rihemberka. — Pred 10 leti je šel z doma za kruhom. A mesto kruha je dobil neozdravljivo bolezen, ki ga je po nekaj letih spravila v grob. Umrl je komaj 30 let star, zapuščaje vdovo in hčerko. Sožalje!

Črni vrh. — Na meji so prijeli 26-letnega Orla Fiderika iz Zgonika, ker je baje nameraval pobegniti preko meje.

Gorica. — V Št. Petru pri Gorici se je smrtno ponesrečil 50 let stari Ivan Cerne. Ko je šel po krmo na senik je padel z lestve, si prebil lobanje in pretresel možgane. V goriški bolnišnici je kmalu nato podlegel poškodbam.

Gorica. — Izbrali so nov davčni odbor za goriško prefekturo, ki ga sestavlja: predsednik dr. Ivan Carnevali, podpredsednik dr. Josip Delfino in dr. Stimato Pau, člani Gilber Crali (Kralj), dr. Anton Grillo, ing. Gerolamo Simonetti, Cezar Bader, dr. Marij Franzotti, arh. Gerolamo Luzzatto, Angel Milano, odvjetnik Valentin Pascoli; dr. Simeon Crechici (Krekić), odv. Andrej Marano in odv. Henrik Matighello, kot namestniki pa Salvador Marrone, Salvatore Micicche, Egidij Prinzi (Princ), ing. Frederik Ribi, dr. Peter Canepa in odv. Arrigo Marizza.

Gorica. — Znatna podpora je bila podeljena znani šolski ustanovi »Ente Faina«, ki se v naših krajih briga za nadaljevalno strokovno šolstvo.

Gorica. — V Gorico je prispelo iz Ljubljane in Maribora 100 članov Sadržarskega in vrtnarskega društva, ki so si ogledali okoliške vrtove in posetili Brda. Odpotovali so v Padovo.

Komen. — 15 letni Franc Žigon se je spravil na zvonik vaške cerkve odkoder se je hotel spustiti po vrvi na tla. Po nepredvidnosti je padel z višine 6 m in si zlomil nogo. Stric ga je prepeljal v trž. bolnišnico, kjer bo moral biti 5 tednov.

Postojna. — Na mesto odstavljenege podestata kom. odv. Alfredda Zannonija je prišel na njegovo mesto kom. odv. Giulio Luccardi.

Poreč. — U Poreču se dogodila nesreća Umbertou Bučeviću. On je naletio motornim kotačem na neku barku na obali. Njegova žena, koja je sjedila u prikolici, potonula je zajedno s motociklom, ali su je uspjeli spasiti.

Repentabor. — Zopet se je iz neznanih vzrokov vnelo grmovje in požar se je zaradi burje zelo hitro razširil. Gasit so prišli tržaški gasilci, ki so imeli obilo posla. Ogenj je uničil 30.000 kv. met. terena.

Rihemberk. — V rihemberški občini je bila napeljana pred kratkem električna razsvetljava v Šmarje, Branico in Svino.

Tolmin. — V Lomu je požar uničil posestvo Andreja Kokošarja. Ogenj je napravil 10.000 lir škode in gašenje je bilo zelo otežkočeno zaradi vetra. Zgorelo je 40 stotov sena, mnogo krompirja in žito.

Trst. — Šolsko skrbništvo je razpisalo natečaj za 83 učiteljskih mest v tržaški pokrajini.

Trst. — Umri so: Rojac Lina, 4 mes., Vidič por. Albori Marija 57 let, Križmanič por. Žagar Helena 68, Sedmak Jernej 74, Bizjak vd. Mersin Franciška 65, Španger vd. Lončar J. 92, Požar Ivan 60, Levi vd. Ferfolja Irena 71, Polšak Josip 80, Štok Adrijana 17, Kiuder por. Cescutti Evgenija 27, Kozlovčič Celestin 23, Sosič A. Marija 8 mes., Sunič Roza 15, Komar vd. Kuljat Tereza 74, Pavlovič Amalija 25, Biloslav Anton 46, Jerman vd. Julen Ana 67, Pregelj Alojz 56, Besednjak vd. Mialjevič Ana 81, Jenko Josip 57, Zgur Josip 64, Furlan Andrej 78.

Trst. — V Kiarboli so te dni otvorili veliko bolnišnico, ki je namenjena za otroke.

Trst. — Oblastem so bile naznanjene zaradi navodnega mleka sledeće mlekarice: Ana Kermac, Ivana Sabadin iz Kopra, Marija Božič iz Lanišča, Katarina Žigante iz Račić in Marija Uličič.

Trst. — Bruno Podbršček, star 36 let je pomotoma spil nekoliko amonjaka ter si ožgal usta in grlo. V bolnišnici kjer bo ostal 10 dni so mu izprali želodec.

PREGLAD DOGAĐAJA

Države urejujuje odnose med seboj

V preteklem mesecu moremo zabeležiti kot najvažnejši mednarodni dogodek sklenitev pogodbe med Anglijo in Italijo. Po vseh ovinkih in medsebojnih zunanjih in notranjih sporih, je bila končno Anglija posredno prisiljena pogoditi se z državo, s katero je imela in ima še največ odprtih računov. Fašistična diplomacija se je pokazala kot izredno spretna in veščta, da je končno razgibala britanski kolos, ki je pričel kazati na zunanji jasne znake senilnosti — ostarelosti in neokretnosti. Če bi namreč vse države — velesile, postopale tako, kot postopa danes Anglija, bi kmalu še bolj in vsesplošno prevladovali v svetu »sveti egoizem« in izginila bi vsaka sled človečnosti. Anglija se je danes zavila v svoj plašč starosti in skuša za vsako ceno ohraniti, kar ima in izmikanj kar se da, pred novimi nevarnostmi. Ni jim zato, čeprav polovico sveta pogine, da le oni lahko mirno služijo. Mogoče je ta trditveni pretirana, a drži gotovo za današnjo vladu Chamberlaina.

Anglija se v tem poslužuje stare taktike, s katero je že marsikakemu ozemlju naprtila svoje, angleško suženjsko Mirno, zahrbtno, »politiko« hoče obiti nevarnosti. Toda ta način danes ni več uporabljen. Danes se odigravajo politični dogodki bolj jasno in odkrito, v bok vsem frazom in nacelom. Nič čudnega, če se bo morda stara taktika britanskega leva pokazala enkrat kot zmotna in nepravilna. Stara taktika v rokah starih postane končno lahko jalova.

Zadnja pogodba je jasen dokaz temu. Ze dolgo namreč ni bila sklenjena pogodba, ki bi bila tako pogojna. Pogodba bo stopila namreč v veljavo, ko bodo talijanski »prostovoljci« zapustili Španijo in ko bo Anglija priznala zasedbo Abesinije. Obe dejstvi, ki sta stavljeni kot pogoj sta precej težki. Z obema bodo kršene najtemeljnejše človečanske pravice in za obe je in bo teklo mnogo človeške krvi in je bilo že starih milijone življenj. Italija si je znala ob pravem času zagotoviti svoje, Anglija pa ni mogla izdržati dostojanstva, ki si ga, gotovo brez utemeljitve, prilašča kot gentlemenska. Če je za nekatero lorde, ki jim je na tem, da Šueški kanal dobro nese, politika, poleg osebnih interesov, ki jih imajo, še sport, kot golf, za milijone ljudstev gotovo to ni. Če zato sklepajo taki lordi neke pogoje pogodbe in z njimi potrjujejo in priznavajo v imenu svojih narodov neka nasilna dejstva, je to igranje s politiko gotovo za njih slično kot igra golla.

Mali narodi so vsi obrnjeni na velike, zlasti na take, ki nosijo pred sabo tablo demokracije, svobode... Toda morda ne razumejo tega pravilno. Ta svoboda in demokracija je čisto samo za njih. Za nas je nekaj drugega. Mali narodi Evrope so dobili namreč dober odgovor, ki je ta, da si morajo pač sami pomagati. Glej Češka!

Italija je vsakakor napram Angliji dosegla uspeh, ki ga moramo beležiti kot uspeh udarnosti proti starostni oportunisti in strahu. Tudi če je pogodba pogojna, je za Italijo to uspeh, saj je Anglija morala pristati na stvari proti katerim se je dolgo odločno upirala, če je to le del Anglije, ki govori za vse, ni danes važno. Bolj važno je to, da se je stavil pogoj zato, da se vsaj delno varuje prestiž velesil, ki mora vsaj na ta način pokazati svojo moč. Sicer bi dejansko morala biti pogodba nepogojna.

— Sk. —

Španjolska i Kina

Poslije dugih i krvavih borbi izbili su španjolski pobunjenici na Sredozemno More u petak 15. o. m. j. i tako odijelili Barcelonu od Valencije. Predsjednik katalonskog generalitadada Companys posjetio je front vladine vojske u blizini francuske granice. Predsjednik španjolske vlade i ministar vojni Negrin uputio je poziv španjolskom narodu u kome je naglasio da je ofanziva pobunjenika potpomognuta sredstvima iz inostranstva u veličini koja je dosad bez primjera, naišla na otpor vjernih četa, tako da je ofanziva ne samo zaustavljena, nego se i razvija protivofanziva. Ovaj otpor je isključivo zasluha španjolskog naroda koji se odazvao pozivu vlade. Vlada ima sredstva ne samo da izdrži, nego i da triumfira. »Mi raspoložemo sada sa više materijalnih sredstava nego kad je ofanziva otpočela. — Uskoro ćemo ih imati još više. Položaj će se uskoro poboljšati. Junačke divize koje su kod Leride i Tortoze zaustavile napadača, dale su nam primjer kome treba slijediti. Vlada je složna. Ona će nastaviti neumoljivo borbu protiv onih koji žele da postanemo igračka neprijatelja i koji su digli pobunu protiv autoriteta vlade. Vlada je sve predvidjela, ona je spremna da se bori sa svim teškoćama, da organizuje odbranu, a onda otpočne sa napadom. Naš otpor će doprinijeti svoje da se pojača moral demokracije i da demokratiji cijelog svijeta još bolje uvide da se i u Španiji vodi borba za civilizaciju i slobodu koju ugrožava fašizam. Nije potrebno više dokazivati da postoji strana intervencija u Španiji. To je dokazala Velika Britanija kad je potpisala ugovor sa Italijom«. Najzad je oštro protestirao protiv ovog ugovora koji ne vodi računa o pravima Španije, da sama raspolož

svojom sudbinom. Zaključio je: »Naš otpor neće oslabiti. Svaka divizija koju ćemo organizirati, bit će udarna divizija... Španija, naša domovina, bit će uvijek naša. Braneci Španiju, branimo civilizaciju svijeta«. — General Miaja je naimenovan za vrhovnog komandanta cijele teritorije koja se nalazi pod vladavinom vlade u Valenciji. Njemu su podređene sve vojne i civilne vlasti. On je uputio narodu kratku proklamaciju kojom je javio da je primio ovu dužnost i zaključio: »Znam da će vojske koje su pod mojom komandom nastaviti borbu kao što su radile dosad. Budite uvjereni da će vojske pod mojom komandom donijeti pobjedu«. — Iz Burgosa se javlja da je general Franco u svom glavnom stanu primio službenu misiju fašističke stranke. On je vrlo ljubazno razgovarao sa članovima delegacije i predao im odlikovanja novo stvorenog ordena »Crvena strijela«. Talijanska štampa oduševljeno pozdravlja napredovanje pobunjeničkih trupa i pri tome naročito ističe zaslugu talijanskih aviona.

U Kini su Japanci na nekoliko mjesta potučeni, što priznaju već i Japanci sami. Kineska vojska je dobro organizirana i snabdjevena, a po izjavama kineskih predstavnika, Kina može izdržati i četiri godine rata, što se za Japan ne može reći, jer su na pr. već i u samom Tokiju mase otvoreno demonstrirale protiv rata.

Sreća za Kinu što je daleko od Sredozemnog Mora i od raznih odbora za nemiješanje.

MALE VESTI

— Jugoslavenska vojna misija u Italiji. Prošle jeseni je jedna jugoslavenska vojna misija pod komandom generala Belića posjetila Italiju i razgledala razna industrijska preduzeća koja rade za nacionalnu odbranu. Sada boravi u Italiji jedna vojna misija pod vodstvom admirala Polića. Delegacija je gost talijanskog ministra ratne mornarice.

— Glustizia e Liberta« poznati talijanski antifašistički tjeđnik u Parizu, zabranjen je u Jugoslaviji odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova.

— Između Čehoslovačke i Poljske odnosi su se opet pogoršali. »Gazeta Poljska« javlja, da je granica između Čehoslovačke i Poljske zatvorena. Granicu je zatvorila Poljska pod izgovorom da se iz Čehoslovačke krijumčari u Poljsku komunistička literatura.

— Vodja rumunjske »Željezne garde« Cornelius Codreanu ovih je dana uhapšen. Uhapšeno je također i oko 200 šefova pojedinih odreda ove raspuštene organizacije. Redarstvo je pronašlo velike zalihbe oružja i utvrdilo da je Codreanu spremao puč.

— Prigodom razgovora pape sa talijanskim maršalom Grazianijem, koji se istaknuo u abesnom ratu, papa je podijelio Grazianiju pontifikalnu kolajnu.

— Na kineskom ratištu, Kinezi još uvijek javljaju nove uspjehe. U Lingju vode se ulične borbe, a u Jieh Sienu opkoljena je japanska vojska. Koliko u Hunanu toliko u Šantungu položaj japanske vojske je kritičan. Admiral Šugijama naredio je, da se pošalju hitna pojačanja na ratište južnog Šantunga.

— Republikanska španjolska vlada proglasila je opću mobilizaciju.

— Sovjetska vlada kategorički demantira vijesti o njenim namjeri, da se povuče iz Lige naroda kao i vijesti o vojničkim incidentima, koji su tobože izbili u Minsku.

— Predsjednik općine Newyork La Guardia objavio je apel u kome predlaže da vlada Sjedinjenih Američkih Država kupuje robu u unutrašnjosti i da tu robu ponudi južno-američkim državama po niskim cijenama i time onemogućujući prodaju njemačke i talijanske robe u tim državama.

— Talijanski ministar vanjskih poslova grof Ciano primio je čehoslovačkog poslanika u Rimu Hvalkovskoga, koji mu je tom zgodom izjavio, da čehoslovačka vlada smatra, da je njen rimski poslanik akreditiran kod kralja Italije i cara Abesinije.

Še niso vsi vpisani

Trst, april 1938. Na ministrski seji, ki se je vršila v Rimu v soboto 23 aprila 1938 so med drugim sprejeli tudi zakonski načrt, po katerem bodo morali odslej vse osebe, ki bodo hotele opravljati delo sodnega upravitelja (amministratore giudiziario) ali javnega pregledovalca računov, biti vpisane v fašistični stranki. Zakon se utemeljuje tako-le:

Posestnik strankine legitimacije mora dopolniti moralne in politične pogoje, ki se morajo zahtevati predvsem v primerih, kjer gre za podeljevanje funkcij, ki dajajo izvrševalcu značaj javnega funkcionarja.

I OPET TRESIĆ-PAVIČIĆ

„Lirik, politik i diplomat“ nas opet napada

Gospodin doktor Ante Tresić-Pavičić, lirik, diplomat i politik, a suviše toga i milijuner, inače Hvaranin, opet se očešao o nas.

U splitskom »Jadranskom dnevniku« od 23 o. m. j. prikazuje knjigu svoga prijatelja Rina Alessia »Scritti Politici«. Prikazujući tu zbirku članaka direktora tršćanskog »Piccola« što su izlazili u tom listu kroz posljednje dvije godine, gosp. Tresić-Pavičić citira ponovno one stavke u kojima Rino Alessi piše o nama. Našim čitateljima je poznata tvrdnja Alessijeva, ali ćemo je ponovno citirati kada je već citira g. Tresić-Pavičić, Alessi kaže:

»Bilo bi dosta sastaviti statistiku srpskih, hrvatskih i slovenskih izdanja, koja se slobodno raspacavaju na Krasu, u sredini Istre, u dolini Soče, da se dobije konkretni dokaz širokogrudnosti fašističke Vlade od onog časa, kada su se italo-jugoslavenski odnosi poboljšali«. (Str. 28).

Mi smo se u našem listu (br. 44 od 30 oktobra 1936) na uvodnom mjestu bili osvrnuli na taj Alessijev članak, i taj naš uvodnik je tada imao odjeka i u stranjoj štampi, pa ga je, između ostalih bio prenio i ženevski »Journal des Nations«. Toga radi, a i iz drugih razloga poznatih i g. Tresiću-Pavičiću, mi prelazimo sada preko Alessijevu knjige, iako se u njoj direktno napada i naš list. (»Naturalmente la porta continua a restar chiusa a certi foglietti tipo »Istra« che, più che organi di stampa, sono portatori di bacilli«)

Ali ne možemo preći preko nekih neukusnih tvrdnja g. Tresića-Pavičića, kao n. pr. kada on podupire gornje navode Alessijevu i nastavlja:

»To se nekome može činiti mala stvar, ali za me to znači spasenje svijesti naših sunarodnjaka u spomenutim krajevima, a to je najbitnije. Ako ih ne spasi slobodno izdavanje i čitanje djela u svojem jeziku, sigurno ih neće spasiti oni, koji odbijemo od svoga naroda, da ovdje viču o svom mučenstvu, i izdaju novine i brošure, gdje sole pamet ovašnjim čitateljima, a za čiju mudrost naša braća u Italiji ništa ne znadu«.

Pišući dalje o tal.-jug. sporazumu, Tresić-Pavičić veli:

»Ako se neke klauzule ovog pakta, koji apsolutno jednako vežu jednu i drugu stranu ne sviđaju našim izbjeglicama, trebalo je da imadu smjelosti vikati na naše državnike, radije nego na italijanske. Ali su ta gospoda daleko od takova viteštva. Oni radije viču na one, koji ne mogu do njih, ili na one, koji nemaju vlasti u ruci, da ih za klevete kazne; a nikako na one koji mogu da osiguraju starost počasnom mirovinom«.

Za one prve neukusnosti već smo g. Tresiću-Pavičiću odgovorili onda kada ih je prvi put izrekao, a to je, bilo u junu prethodne godine. Sada nam je nemoguće opširnije o tome pisati. G. A. T. P. se sigurno sjeća šta smo tada pisali, a ako ne čita našeg lista, kao što je tom zgodom bio izjavio, sigurno se sjeća šta su tada pisali ostali listovi: Novo Doba, Obzor, Novosti, Primorske Novine, Samouprava i t. d.

Ono prvo smo nazvali najblažim izrazom: neukusnost, ali ovo posljednje, gdje govori o viteštvu, to moramo nazvati malo jačim izrazom. Ono što smo tada rekli Rinu Alessiju u jeziku kojega i g. A. T.-P. odlično razumije, ponavljamo i sada

— Sfacciataggine!

Jest, gospodine pjesniče, to je najblaži izraz kojega možemo upotrijebiti. To što ste napisali je, možda, stilistički odlično — a sigurno je i diplomatski vješto, ali za ljude koji vas dobro znadu, počevši od vaših zagrebačkih i tršćanskih podviga preko vašingtonskih spekulacija do staračkog koprcanja u vili na Mejama, to jest i ostaje »sfacciataggine«.

Vi znate da vam na ono o viteštvu ne možemo odgovarati, i kao bivši »diplomat i politik« (po Minervinom leksikonu) znate vrlo dobro naš položaj ovdje, a naročito od marta prošle godine na ovamo, ali uza sve to, vi, sasna negentlemenski — (a uvijek ste htjeli igrati ulogu gentlemena) — puštate uzde svojoj mržnji prema onima koji su vas prvi proglasili Tartarinom Taraskoncem kada ste ono — pred 20 godina — pravili »pajacade« s admiralskim klobukom na dohledu starog Divićgrada.

Nadamo se da tada niste bili na istoj liniji s g. Rinom Alessijem!

»Počasna mirovina« — to se, sigurno, odnosi na Rikarda Katalinić-Jeretova, jer g. Rikard Katalinić-Jeretov je jedini Istranin koji tek nekoliko mjeseci uživa mirovinu od 1000 dinara (jednu hiljadu).

Kada je R. K. J. dobio tu mirovinu od 1000.— din. data je slična mirovina, i u većem iznosu, mnogima, bilo ih je valjda oko hiljadu. I među tom hiljadom jedini je barba Rike Istranin.

Ta strijelica na barba Riku, »gentlemenski« odapeta iz vile na Mejama, to je malo gore od »sfacciataggine« — to je — rečeno onako sirovo pučki — svinjarija. A evo zašto:

Gosp. Ante Tresić-Pavičić je pjesnik, a i Rikard Katalinić-Jeretov je pjesnik. Tresić-Pavičića mi vrać više ne čita, a barba Riku uče djeca u školi. Ali dok je barba Rike pjevao pjesme koje su se čitale, i dok je uz to radio za svoj narod bez masnih plaća i časti, dotle je Tresić-Pavičić uspio

jedino na osnovu svojih stihova da postane »poslanik na strani«. Kada su već dali tu čast pjesnicima Rakiću i Dučiću, a u Beogradu su po tradiciji pjesnici postavljani na takova mjesta, zašto da se ne postavi i Tresića-Pavičića. Ta on je uvijek imao smisla za parače, a ni vještina guranja mu nije nedostajala. I postao je opunomoćeni ministar u Madridu, pa u Washingtonu. Tamo u Americi je on, po vlastitom priznanju zaradjivao novac i privatno — za svoj račun. Za to bi ga u Engleskoj na pr. isterali iz zemlje, ali neka i vratio se kao milijuner sa svojim Roys Rolsom i sagradio je vilu i živj bolje nego je ikada živio ijedan Hvaranin, ni pučanin, ni plemić, bolje čak od legendarnog Demetrovog Dimitrija Hvaranina. A uz to ima penziju ministra, kao dodatak onome što je ekstra zaradio zastupajući službeno svoju zemlju u Sjevernoj Americi.

Barba Rike je tek dvije godine mlađji od njega, a kroz cijelo to vrijeme je vodio razne ustanove i listove koje niko živ nije htio voditi, jer se od toga nije dalo ni čestito živjeti. (Urednik »Adriatico Jugoslavo«, urednik »Mladog Stražara«, tajnik Jugoslav. Matice, tajnik »Jadranske Straže«, pretsjednik društva »Istra«). I čoučekao je tako sedamdesetu. Da nije imao rodbine koja ga je prihvatila, bio bi svršio na ulici pod starost. Ne puši, ne pije, ne karta i za nikakove druge »vicije« nije nikada bacao novac. A radio je uvijek — ako ne više, a ono sigurno ne manje od g. Tresića-Pavičića. I taj njegov rad je narodu koristio u najmanju ruku onoliko koliko i Tresićev, a mislimo, čak i daleko više.

I sada se nađje jedan vršnjak barba Rikin koji je preko svojih stihova (o kojima ljudi ispod četrdesete niti ne znadu) stekao i auto i vilu i milijune i ministarsku penziju, nadje se takav jedan »lirik politik i diplomat«, i javno, u štampi, ukaže prstom na onu mizernu hiljadu barba Rikinu (koja je, usput rečeno krvavo zaslužena) i ukazujući tako svojim pučansko-milijunerskim prstom na svoga vršnjaka i »kolegu« pjesnika — hoće da ujedno nabaci blato na 70.000 ljudi koji su ostavili svoj dom, jer — nisu mogli da čitaju stihove g. Ante Tresića-Pavičića.

Iako je od »lirika, politika i diplomate« — mnogo je i za naše prilike, a odurno bi bilo tamo na Zapadu — u onim krugovima s titulama — koje je g. Ante Tresić plus Pavičić uvijek oponašao i kuda se uvijek gurao i pod cijenu časti svoga naroda. (p)

SMRT UZORNOG RODOLJUBA U LINDARU

Lindar, aprila 1938. Dne 22 ov. m. j. umro je u 71 godini života odlčan rodoljub i napredan gospodar seljak Antun Brunić, otac trgovca Dinka Brunića. Pogreb dragoga pokojnika vršio se u nedjelju dne 24 ov. m. j. poslije podne uz veliko učešće naroda.

Dok je pazinska općina bila u hrvatskim rukama, bio je pokojni Brunić kroz dugi niz godina član općinskog zastupstva. Kao takav bio je uvijek na svom mjestu. Nije bio čovjek riječi, nego djela. Budnim je okom pratio naš narodni život od svoje mladosti i uvijek bio u prvim našim narodnim redovima. Bio je velik prijatelj naše narodne knjige i štampe. Mirne duše možemo reći, da je pokojnik bio jedan od najmarljivijih čitatelja knjiga i novina među našim seljaštvom. Svoje je imanje uzorno vodio. Kao uzoran otac odgojio je 11 djece, i to 8 sinova i 3 kćeri.

Ožalošćenju obitelji neka bude i ovim putem izraženo naše duboko saučešće, osobito sinku Dinku, pretsjedniku društva »Istra« u Zagrebu, a dragom pokojniku neka bude laka istarska zemljica, koju je tako žarko ljubio!

USPEŠNO DELO »SOČE« NA JESENICAH

Jesenice, 12 aprila 1938. — Za predavanje tov. Lada Božiča na našem sastanku dne 9 t. m. je bilo živahno zanimanje, kar je pokazal tudi res dober obisk. Predavatelj nam je s slikami pokazal lepote naših gora in naših krajev onkraj meje ter nam v zvezi s tem povedal marsikaj zanimivega.

V zadnjem času je odstopil naš dolgoletni predsednik g. Joža Zabkar. Naše društvo ga bo težko pogrešalo, saj je dolga leta deloval nesebično v prid »Soče«.

V teku meseca marca je okoli 90 emigrantov s pomočjo »Soče« vložilo prošnje za oprostitev taks pri pridobitvi državljanstva. Vsem tem je »Soča« izdala potrdila o narodnosti ter tudi večini spisala prošnje. Naši ljudje so razstreseni skoraj po vseh vaseh tukajšnega okraja, v večjem številu pa na Jesenicah, Javorniku, Bledu in v Boh. Bistrici. V teku te pomladi bomo skušali v zadnjih dveh krajih ustanoviti poverjeništa, da bi se tako tudi emigranti v navedenih krajih organizirali, ker so sedaj le malokateri včlanjeni v »Soči«.

Da bi omogočilo plačevanje naročnih, je društvo poslalo večini članov položnice, da bi se vsakdo čimprej odzval in tako olajšal delo odboru.

Toplo priporočamo vsem, da se naročijo na naše glasilo »Istra«

